

тов убеждается в своем правильном выборе. Практика показала, что эффективные методы и приемы профессионально-педагогической подготовки студентов колледжа к экологическому воспитанию младших школьников – это метод консультирования, метод информационной недостаточности, «мозговой штурм», метод алгоритмизации, использование личностно-ориентированного подхода. Использование данных методов благотворно влияют на формирование педагогических умений студентов и обеспечивают достаточно высокий уровень профессиональной подготовки выпускников педагогического колледжа.

УДК 811.111:378.147

ДОМАШНЄ ЧИТАННЯ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ

Скрипнік І.Ю.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

В статті обґрунтовано ведучу роль аспекту «домашнє читання» як засобу формування навичок самостійної роботи студентів з одного боку та ефективного інструменту оволодіння іноземною мовою з іншого. Наведені та проаналізовані дані анкетування, присвяченого принципам та критеріям вибору англomовних художніх творів для домашнього читання для студентів середніх – старших курсів мовного факультету.

Ключові слова: домашнє читання; іноземна мова; самостійна робота студентів; анкетування; літературний твір.

ДОМАШНЕЕ ЧТЕНИЕ В СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Скрипнік І.Ю.

В статье обоснована ведущая роль аспекта «домашнее чтение» как способа формирования навыков самостоятельной работы студентов с одной стороны и эффективного инструмента овладения иностранным языком с другой. Предоставлены и проанализированы данные анкети-

рования, посвященного принципам и критериям отбора англоязычных художественных произведений для домашнего чтения для студентов средних / старших курсов языкового факультета.

Ключевые слова: домашнее чтение; иностранный язык; самостоятельная работа студентов; анкетирование; литературное произведение.

HOME READING IN THE MODERN SYSTEM OF EDUCATION

Skrypnik I. Yu.

The leading role of “home reading” in ELT has been proved: on the one hand it helps students to form good skills of self-study training, on the other hand it is an efficient way of mastering a foreign language. The data of the students’ questionnaire survey have been given and analyzed. The questions were dedicated to the principles and criteria of the choice of the foreign literary works for home reading for the students of the senior courses of the department of foreign languages.

Key words: home reading; foreign language; students’ self-study training; questionnaire survey; literary work.

Сучасна система освіти в якості пріоритетної цілі навчання ставить здатність та бажання вчитися протягом всього життя. Тож в цьому аспекті є вельми необхідним створити умови для самоактуалізації особистості студента, для формування та розвитку в нього потреби у саморозвитку, навчити його бути самодостатнім, оскільки соціальне становище людини обумовлюється засобами шкільного та вищівського навчання [11, с. 155]. У цьому зв’язку до уваги методистів, викладачів потрапляють такі види процесу навчання, які з одного боку забезпечують всебічний розвиток різних мовленнєвих навичок, а з іншого вчать студента вчитися самостійно. Одним з таких видів ми вважаємо аспект «домашнє читання». За своєю організацією домашнє читання є самостійним (поза аудиторним) видом читання. Тож його можна віднести до самостійної роботи студентів з подальшим контролем лексики та усного мовлення. При цьому індивідуалізація реалізується як в організації процесу навчання, так і в орієнтації методики навчання на особистіс-

ні риси студентів, застосуванні їх навчальних стратегій у читанні [10, с. 7]. Нещодавні дослідження виявили психологічний та психофізіологічний взаємозв'язок між двома видами мовної діяльності – між читанням та говорінням, що дозволяє розвивати та вдосконалювати один вид діяльності за допомогою іншого [там же, с. 3]. А оскільки саме володіння комунікативною компетенцією є найважливішим аспектом процесу навчання іноземним мовам, організація та методичне забезпечення домашнього читання є наразі актуальним питанням.

Ціла низка робіт присвячена методиці навчання читанню на іноземній мові (І.Л. Бім; М.Л. Вайсбурд; Г.В. Рогова; С.К. Фоломкина та ін.). Домашнє читання розглядається як поточний контроль самостійної роботи студентів (Н.О. Дербишева); як спосіб формування іншомовного лексичного простору (Т. Козак, 2008); як засіб формування комунікативної компетенції студентів (**В.В. Євченко, С.І. Сидоренко**). Розробляється методика формування різних учбових стратегій роботи з іншомовним текстом в курсі домашнього читання (М.Д. Стрекалова); методика навчання читання художнього тексту в аспекті міжкультурного спілкування (Т.О. Вдовіна); пропонуються методичні розробки за певними художніми творами, наприклад «Little Woman» Л. Алкот (А.М. Грицай, І.В. Колесник).

Об'єктом дослідження є процес навчання читання студентів середніх-старших курсів мовних факультетів автентичних художніх текстів, враховуючи результати проведеного анкетування. Предметом дослідження виступає методика навчання студентів середніх-старших курсів мовних факультетів читання англійських художніх творів.

У зв'язку з орієнтацією на студента як на активного учасника учбового процесу здається виправданим залучення самого студента до певних етапів організації процесу навчання. Таким видом співпраці між викладачем та студентом може бути анкетування. Тож метою даної статті – розглянути аспект «домашнє читання» як об'єкт викладання у мовному учбовому закладі та проаналізувати результати анкетування, присвяченого принципам та критеріям вибору іноземних художніх творів для домашнього читання для студентів середніх – старших курсів мовного учбового закладу з подальшими висновками та пропозиціями щодо поліпшення організації та викладання цього аспекту.

Під домашнім читанням ми розуміємо обов'язкове для всіх студентів, додаткове по відношенню до основних учбових матеріалів, постійне читання з метою отримання змістовної інформації та розвитку певних мовленнєвих навичок. Домашнє читання тісно пов'язане з іншими аспектами навчання іноземній мові, тож успішна робота над домашнім читанням повинна допомогти студентам оволодіти певними навичками. По-перше, систематичне і планомірне домашнє читання є важливим джерелом і засобом збільшення лексичного запасу. Читання художніх творів забезпечує досить часту повторюваність лексичних одиниць у нових контекстах і комбінаціях, і знайомих граматичних конструкцій, з новим лексичним наповненням. Лексика художніх текстів тісно стикається з загальноповсякденним словником розмовної мови, тому можливе досягнення нерозривного зв'язку навчання, читання і говоріння на базі художніх текстів [9, с. 165]. Розширення словникового запасу разом із практикою усного мовлення стає можливим завдяки «полі-змістовності» середовища, яку створює художній текст, адже «художній твір розгортає події в не передбачуваній кількості контекстів і ситуацій, і студент, таким чином, при обговоренні тексту отримує можливість не тільки збагатити особистий словник, а й активізувати знання, отримані під час вивчення тієї чи іншої розмовної теми» [7, с. 387]. Формування та розвиток навичок аудіювання також є можливим в рамках цього аспекту: на сьогоднішній день існує досить широкі можливості доступу до аудіо ресурсів – аудіокниг на мові оригіналу. Безумовним плюсом є той факт, що текст у таких аудіо книгах записаний носієм мови. Також на базі художнього тексту може відбуватися опрацювання граматики діалогічного мовлення, яка в значній мірі відрізняється від нормативної граматики писемного мовлення [3]; формування та розвиток навичок літературного перекладу; збагачення країнознавських та соціокультурних знань студента.

Деякі дослідники (О.В. Діброва) виділяють два підходи до домашнього читання: формально-мовний та змістовно-мовленнєвий підходи. Перший підхід розглядає текст як джерело розширення мовних знань студентів, переважно лексичних, а основною метою домашнього читання – збагачення словникового запасу. Цей підхід характеризується використанням завдань на запам'ятовування лексичних одиниць

та обов'язковим вживанням їх при відтворюванні фрагментів тексту. Змістовно-мовленнєвий підхід робить текст джерелом інформації, стимулом для подальшого мовленнєвого спілкування на занятті, а основною метою домашнього читання – розвиток монологічного і діалогічного мовлення на матеріалі прочитаного. Контроль розуміння читання проводиться у формі обговорення різних проблем, драматизації епізодів тощо. [4]. Здається необхідним при роботі студентів з домашнім читанням розвивати та формувати у них читацьку компетенцію, під якою розуміють «систему якостей особистості, інтелектуальної та операційної сфер читача, що дозволяють йому вступати у взаємодію з будь-яким твором, змінюючи залежно від цілей читання та жанру твору, стратегії сприймання та розуміння тексту, оперувати його елементами, вести діалог з ним» [1, с. 5]. Іншими словами, читання іншомовних художніх текстів повинно «розглядатися як специфічна форма міжкультурного спілкування, в процесі якого у читача-студента формуються зразки і моделі поведінки, розвиваються мислення, здатність до аналізу й оцінки, складається образ світу і самого себе. Результатом міжкультурного спілкування автора художнього твору і читача є розуміння, яке характеризується діалогічним характером та породженням особистісних смислів читача» [1, с. 3, 4]. У цьому зв'язку, безумовно, одним з найважливіших моментів є зміст текстів з домашнього читання. І якщо для студентів немовних факультетів це питання вирішується підбором текстів з певної спеціальності, то вибір того, що запропонувати студентам саме мовних факультетів іноді видається важким. Оволодіння іноземною мовою у вітчизняних вишах відбувається у немовному оточенні, тому роль художнього тексту зростає в декілька разів, тому що саме він може реконструювати, відтворити мовне середовище і до якоїсь міри замінити його. Літературний твір відображає з різних сторін той чи інший фрагмент з історії життя народу або окремої людини [3], створюючи таким чином цілісну мовну атмосферу, до якої залучаються студенти, джерело фонових знань, яке необхідно для оволодіння соціокультурною компетенцією. Тож вибір художнього твору є вельми відповідальним: серед головних принципів та критеріїв відбору на перший план виходять: автентичність текстів, їх змістовна та соціокультурна інформативність, а також їх певна

відомість серед носіїв мови. «Застосування лінгвістичної бази даних автентичних текстів робить мову студентів ідіоматичною та наближає її до мовлення носіїв мови», адже художній текст представляє собою модель людського спілкування [10, с. 7, 9].

Відповідно до виділених дидактичних функцій художнього тексту, завдяки яким здійснюється формування соціокультурної, мовної, мовленнєвої і когнітивної компетенції студентів, на першому місці знаходиться мотиваційно-стимулююча функція, яка полягає в збудженні, підтримці та стимулюванні у студентів інтересу до читання іншомовних оригінальних художніх текстів [1]. Вона проявляється в забезпеченні зацікавленого, емоційно-позитивного ставлення до їх прочитання, адже отримання естетичного задоволення від процесу читання є обов'язковим компонентом повноцінного художнього сприйняття.

Учбова діяльність, в якій студент виступає в якості її суб'єкта, визначається певними мотивами – мотивом досягнення та пізнавальним мотивом. Саме останній є основою учбово-пізнавальної діяльності людини, оскільки відповідає його розумовій діяльності. Така діяльність розвивається при правильній взаємодії та відносинах між студентами та викладачем [6, с. 39]. Тож однією з найсуттєвіших умов успішного учбового процесу є співпраця між викладачем та студентом. Одним з видів такої співпраці є анкетування студентів. «Анкетування – емпіричний соціально-психологічний метод отримання інформації на підставі відповідей на спеціально підготовлені запитання, які відповідають головній меті дослідження» [там же, с. 25]. Анкетування можна розглядати як один з ефективних засобів, що дозволяє своєчасно виявити позитивні та негативні моменти в організації певних аспектів учбового процесу та відповідно реагувати задля покращення учбової діяльності. Студенти, в свою чергу, залучаючись до процесу корегування учбового процесу, відчувають себе його активним учасником, з думкою якого рахуються, що дуже важливо для розвитку впевненої особистості. З іншого боку, анкетування студентів «можна розглядати як елемент процесу самооцінки вищого учбового закладу, при якому реалізуються основні принципи менеджменту якості: орієнтація на споживача, залучення персоналу, постійне поліпшення, прийняття рішень, що ґрунтуються на реальні факти. Слідування таким принципам сприяє під-

вищенню конкурентоспроможності учбового закладу на ринку освітніх послуг» [8, с. 22].

Тож запропоноване анкетування мало за мету з'ясувати «прагматикон студентів – систему їх читацьких мотивів, установок, інтересів та потреб» [1, с. 8]. Анкетування проходило анонімно, що забезпечило певну відвертість та щирість відповідей. Контингент студентів, що приймав участь у анкетуванні складався із студентів 4-5 курсів заочного відділення факультету іноземних мов. На заочному відділенні домашньому читанню відводиться достатня кількість годин; окрім запропонованої книги, студенти мають вибрати ще одну за власним бажанням. Крім цього, самостійна робота є основою заочного навчання.

Всього прийняло участь в анкетуванні 30 студентів, анкета складалася із 10 запитань та чотирьох варіантів відповідей, з яких три варіанти були запропоновані, а четвертий призначався для самостійної відповіді студента в разі, якщо він не знайшов вірної для себе у попередніх трьох. Запитання в анкеті мали за мету виявити: 1) що впливає на вибір книжок для домашнього читання студентами; 2) імовірну користь аспекту «домашнє читання» з точки зору вивчення іноземної мови та культури в очах студента; 3) літературознавчу обізнаність респондентів; 4) ставлення до запропонованих книжок; 5) ставлення до самого анкетування як виду співпраці між викладачем та студентом з точки зору самих студентів. Слід відмітити, що безумовна більшість відповідей саме на питання щодо доцільності проведення анкетування була позитивною – 97 % респондентів відповіли, що вважають такий від співпраці продуктивним, особливо якщо «відповіді мають значення для викладача» (цитата із анкети). Сам аспект «домашнє читання» був оцінений студентами як такий, за допомогою якого можна як розширити словниковий запас так і вдосконалити усне мовлення – понад 35 % опитаних. Відповіді, які студенти дали на свій власний розсуд, також свідчать про неабияку користь цього аспекту, який допомагає «розширити кругозір та знання у літературі», «розвити певні граматичні навички», «самостійно вивчити мову» (більше 20 %). Також майже всі з опитаних студентів впевнені, що вони будуть використовувати отримані знання у подальшому, переважно малися на увазі нові слова та вирази – 40 %, граматичним конструкція або патернам та соціо-

культурним знанням студенти віддали приблизно однакову кількість голосів. Однак запитання, що стосувалися безпосередньо літературної компетенції студентів, на жаль викликали певні труднощі; більш вдалими були відповіді щодо сучасних авторів порівняно із класиками, де відсоток правильних відповідей сягнув майже 20 %. В першу чергу, на наш погляд, це обумовлено великим впливом мас медіа, що рекламує певні твори сучасних авторів, адже були названі такі імена, як Бернард Вебер та Паоло Коельо, які безумовно відносяться до відомих сучасників літературного процесу сьогодення, але не є англійськими авторами, що було підкреслено у запитанні. Втім цікаво зазначити, що відсоток студентів, які обирають книгу за рекламою, є надзвичайно малим – тільки 10 %, а 30 % опитуваних відповіли, що обирають книгу за власним преференціями. 60 % від загально опитаних студентів віддають перевагу книгам, що вони знайшли в Інтернеті. Цей факт, безумовно, повинен враховуватися викладачем при складанні рекомендацій щодо вибору художнього твору для читання. Окрім книги за власним вибором та бажанням, студенти мають обов'язковий художній твір для прочитання, що належить до вагомих класичних творів класичної літератури. Серед труднощів, з якими студенти зіткнулися у процесі роботи над цими текстами, були «наявність застарілої лексики, архаїзмів», «невідповідність побуту, що описується, сучасним реаліям, що іноді робить читання досить нудним». Зазначимо, що вибір книги із обов'язкового домашнього читання був названий як вдалий 23 % респондентів, не зовсім вдалий – 47 %, невдалим – 30 %. На пропозицію запропонувати своїх твори, студенти назвали таких авторів як Клайв С. Люїс, С. Кінг, Д. Грішем, А.К. Дойл. Жодна анкета, втім, не містила негативного ставлення до аспекту «домашнє читання».

Тож можна припустити, що на молодших курсах буде доцільним запропонувати дещо адаптовані класичні твори, які є знаковими для своєї епохи та для носіїв мови, що вивчається. У той час, як студентам старших курсів були б цікаві сучасні твори, в яких змістовне наповнення відповідало сьогоденним реаліями повсякденного життя. Разом із сучасною мовою персонажів це б дало благодатний матеріал для засвоєння всього того, що наближає мову студентів до мови її носіїв. Результати анкетування окреслюють подальші перспективи щодо

розробки методичних вказівок та посібників із домашнього читання, які враховують теоретичні положення, наведені в статті, а також результати анкетування студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вдовіна Т.О. Методика навчання майбутніх учителів іноземної мови читання англійських художніх текстів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання: германські мови» / Т.О. Вдовіна. – Київ, 2003. – 21 с.
2. Грицай А.М. Організація занять з домашнього читання за книгою Л. Алькот «Маленькі жінки» / А.М. Грицай, І.В. Колесник // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М.Гоголя. Психолого-Педагогічні науки. – 2011. – № 1. – С. 87-90.
3. Дзекиревская Л.Н. Практика устной и письменной речи как учебный предмет языковых вузов и факультетов / Л.Н. Дзекиревская // Проблемы филологии: язык и литература. – 2010. – № 4. – С. 105-114. Электронный ресурс : Режим доступа: http://psyjournals.ru/philology/2010/n4/36101_full.shtml.
4. Діброва О.В. Актуальні проблеми домашнього читання у мовному вузі / О.В. Діброва // Web-ресурс научно-практических конференций. Электронный ресурс : Режим доступа: http://www.confcontact.com/2009fil/3_dibrova.php.
5. Євченко В.В. Використання домашнього читання як засобу формування комунікативної компетенції студентів / В.В. Євченко, С.І. Сидоренко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2004. – № 19. – С. 108-112.
6. Зимняя И.А. Педагогическая психология / И.А. Зимняя. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 480с.
7. Козак Т. Домашнє читання як спосіб формування іншомовного лексичного простору у студентів факультету міжнародних відносин / Т. Козак // Вісник Львівського університету. Серія Міжнародні відносини. – 2000. – Вип. 24. – С. 386-390.
8. Мингазова Д.Н. Анкетирование студентов как один из эффективных инструментов самооценки вуза / Мингазова Д.Н., Мовчан Н.И., Романова Р.Г., Сопин В.Ф. // Вестник Нижегородского университета имени Н.И. Лобачевского. Инновации в образовании. – 2009. – № 2. – С. 17–23.